

פתרון מועד ב' תשס"ח בדיני תאונות דרכים – פרופ' מור

הערה לעניין הפלילות – במבחן היו מספר אלמנטים של עבירות פליליות. כאמור, לא נדרש ידע האם העבירה היא מסוג פשע. פתרון המבחן יהיה ללא התייחסות לעבירות הפליליות ובסוף תהיה התייחסות למשמעות של העבירות הפליליות.

לגבי נהיגת משה ומוטי במשאית – בעקרון למשה אין בעיה לנהוג במשאית שכן הוצאה פוליסה מתאימה והוא הנהג בהתאם למה שכתוב בה. התנאי של חברת הביטוח שמחיל את הכיסוי הביטוחי רק למשה כנהג נכנס לגדר התניות שפרופ' מור אומר שהן חוקיות אך בעייתיות. מוטי הופך להיות בשלב מסויים הנהג. בעקרון למוטי יש רישיון לנהיגה על משאית, אלא שנפל בו פגם טכני של אי חידוש עקב הישיבה בכלא. אמנם יש הבדל בין אם עברה תקופה מאי החידוש שמשדר הרישוי החליט שפג תוקף הרישיון ומצריך מבחנים חדשים לקבלתו מחדש, לבין מצב שלא חלפה אותה תקופה ואז עדיין ניתן לחדש את הרישיון בלי לעבור מחדש מבחנים. האופציה הראשונה הינה שלמעשה אין למוטי רישיון והוא נוהג בניגוד לחוק ולכן אם תקרה תאונה הרי שהוא לא יהיה זכאי לשיפוי בגלל החריג של סי' 37(3) לחוק הפלתי"ד מאידך, אם ניקח את המצב לפי האפשרות השניה, הרי שאז למוטי יש רישיון מתאים לרכב (סיפא של סי' 37(3) רישיון שפקע עקב אי תשלום אגרה), וכל מה שנוותר זו תניה של חברת הביטוח שרק משה ינהג במשאית. אך תניה כזו תופסת, ואולם בדיעבד אם משה הרשה למוטי לנהוג (והאיומים לא משנים לצורך הזה, כי בסופו של דבר הייתה הרשאה למוטי לנהוג) כי אז יש למוטי אפשרות לסמוך על ההרשאה והוא אינו צריך לחשוך במשה שחברת הביטוח אינה מחסה נהג אחר, ובמיוחד שלא מצויין שמשה אמר למוטי שהוא לא יוכל לנהוג בגלל שאין כיסוי ביטוחי. לגבי הפועלים שנוסעים עם מוטי, הם לא צריכים לחשוב שלמוטי אין כיסוי ביטוחי שכן הוא טוען שיש לו רישיון ומשה מאפשר לו לנהוג ולכן סביר שאם הייתה תאונת דרכים הם היו מפוצים.

החנית הרכב – אין ספק שמוטי החנה את הרכב השאלה האם הוא גם הנהג האחרון. שאלה זו חשובה שכן אם נראה במוטי כנהג אזי תוכל חברת הביטוח לטעון, כאשר תתבקש לפצות את הנפגעים, שאין כיסוי ביטוחי שכן מוטי נהג בלא רישיון. מאידך אם מעשהו של משה, הדלקת המנוע הופכים אותו לנהג, אז אין בעיה של כיסוי ביטוחי. נקודה אחרת הינה שבעקרון אסור לחנות על שפת הים, ולכן המשאית חונה במקום אסור, ואולם גם פגיעה במכונית חונה במקום אסור תחשב תאונת דרכים. על פי החוקה בסעיף 1 לחוק הפלתי"ד.

תאונת עבד – לעניין זה היה הכרח לדון בפסי"ד דואני (רע"א 6454/99) – שעסק במקרה דומה. לא לחינם גם נרמז (גם כדי לקל עליכם...) במבחן על הסרת התמיכה של מוטות המשאית ע"י מוטי שמקביל לדיון בשאלה במקרה דנן. ולכן היה צריך לנתח את המקרה שלנו לפי פסי"ד דואני. לאמור, האם הסרת התמיכה ע"י מוטי כבר נחשב תחילת הטעינה, להביא את עמדת ביהמ"ש המחוזי שנשללה ע"י ביהמ"ש העליון [לא בתוצאה שהוא הגיע אליה אלא בנייתוח] ביהמ"ש קבע כי: **הסרת עמודי**

התמיכה לא הייתה חיונית לפעולת הפריקה. היא לא נועדה להבטיח את שלמות המטען ולהקשות על הפריקה, ובפועל אף הביאה לנפילתו של המטען ולאירוע התאונה...” הדבר זומה למקרה שלנו שבו הסרת המוטות רק נועדה להקל על העמסת המשאית בחול ולא הכרחית (הרי אפשר לשפוך מעליה) מאידך בעוד ששם היה מרחק זמן בין הסרת המוטות לבין פריקה ואילו בעניינו יש סמיכת זמן. ולכן יש לראות האם המקרה שלנו זה בעת פריקה או טעינה או לא. {אין בעיה ואפשר להיות רשאים להניח שמדובר אצלנו בפריקה וטעינה לעניין שאלת הפיצוי, אך יש לנמק את ההכרעה למשל כי החול כבר בתוך המשאית, אך להראות הבנה}. עבד נהרג כתוצאה מהינתקות מטען. וזה שונה קצת ממוחמד שנהרג כתוצאה מזה שהמאית העיפה אותו. על פגיעה מהינתקות מטען יש להביא בנוסף לפס"ד דואני את פס"ד אסם המשלים את התמונה. **לגבי תאונת מוחמד** אפשר להניח שהוא נפגע בעת הטעינה שעמד על המשאית ולכן נכנס לחריג של פריקה וטעינה, מאידך צריך להביא גם את הצד השני, שאין קשר לפריקה ולטעינה, אלא מדובר בפגיעה עצמאית, במיוחד לאור תכליתו הסוציאלית של החוק.

לגבי עבד ומוחמד – השאלה העולה הינה האם הם כשוהים בלתי חוקיים זכאים לפיצוי לפי חוק הפלתי"ד. ברור שאם מדובר בעובדים פלסטינאים בעלי אישור שהיה שנכנסו כחוק לישראל הם יזכו לפיצוי, לפחות כי דינם כמו תיירים, אם לא יותר מזה. הבעיה במקרה דנן היא שהם שוהים באופן בלתי חוקי. שאלה זו התעוררה בפס"ד חדש יחסית שניתן די סמוך לבחינה ביום 13.7.08 בבימ"ש השלום בקרית גת בת.א. 1402/05 **ראאד אטבישה נ' עזבון המנוח אבו אלקיעאן עלי** ניתן למוצאו באתר נבו, אשר עסק בעובדות דומות מאוד למבחן, גם שם מדובר על מישהו שבא דרך פרצה בגדר ליד קרית גת (פתחת רמאדין) ונפגע בתאונת דרכים, בפס"ד ארוך ומנומק דוחה ביהמ"ש את תביעתו וקובע בסופו של דבר כי מאחר והתובע עבר עבירה מסוג פשע, דהיינו לפי חוק למניעת הסתננות, הוא אינו זכאי לפיצוי לפי חוק הפלתי"ד בגלל סי' 47(4) של ביצוע עבירה מסוג פשע. עם זאת פסק הדין שם שונה מהמקרה שלנו כי שם מדובר באדם שנפצע ואילו אצלנו עבד נהרג. וכידוע תלויים של מי שנהרג בתאונת דרכים בעת ביצוע פשע יכולים לתבוע נזקיהם בניגוד למי שנפצע בתאונת דרכים בעת ביצוע פשע שאינו זכאי לפיצוי, וזה עשוי להיות ההבדל בין עבד למוחמד. כאמור לעיל, לא נדרש היה לדעת את החוק למניעת הסתננות, אולם מאידך כן היה מקום להצביע על הבדל אפשרי בין עבד למוחמד אם הם ביצעו עבירה מסוג פשע. בכל מקרה, גם היה מקום לניתוח של סעיף 2 לחוק הפלתי"ד, שכאמור בגלל הפסיקה שלו ביהמ"ש בקרית גת לא היה צריך להגיע אליו. סעיף 2 לחוק הפלתי"ד קובע כדלהלן: **2. אחריות נוהג ברכב /תיקון: תשנ"ה, תשנ"ח. (א) המשתמש ברכב מנועי (להלן - הנוהג) חייב לפצות את הנפגע על נזק גוף שנגרם לו בתאונת דרכים שבה מעורב הרכב. (א1) הנוהג ברכב ישראלי חייב לפצות נפגע שהוא ישראלי או תייר חוץ על נזק גוף שנגרם לו בתאונת דרכים שבה מעורב הרכב אף אם התאונה אירעה באזור או בשטחי האחריות האזרחית הפלסטינית או באזורים ויראו את התאונה כאילו אירעה בישראל;**

השאלה המרכזית היא איך לקרוא את סעיף 2 הזה. האם 2(א) גובר כלומר, הכלל הוא שבשטח ישראל יש תמיד פיצוי לפגעים בתאונת דרכים, ו1(א) הוא חריג לעניין תאונה שקורת בשטחים, או ההפך 2(א1) גובר כלומר הכלל הוא שאין פיצוי לפלסטינאים, למעט המקרה שריבה 2(א1) של תאונה באיזור השטחים ששם כן יש פיצוי. שאלת הקריאה של הסעיף יכולה להיות מושפעת מתכליות החוק הסוציאלי ושיקולי הרתעה וכל מה שדובר בתחילת הקורס לעניין מדיניות משפטית. את הניתוח הזה היה חובה לעשות במבחן. עוד היה מקום להבחין בין מוחמד לעבד על פי העקרון של רישיון הנהיגה, כלומר, אולי יש הבדל בין מי שיש לו רישיון כניסה לישראל רק הוא נכנס בדרך בלתי חוקית, לבין מי שכלל אין לו רישיון כניסה. וגם לגבי זה צריך להעלות את השאלה האם אי חידוש רישיון עקב צום הרמאדן זה מבטל את הרישיון או שזה כמו אי תשלום אגרה.

לגבי תאונת מוחמד – בנוסף למה שהזכרנו למעלה, יש להעלות את עניין הקשר הסיבתי וניתוקו, דהיינו האם הנפילה לים היא כתוצאה מהתאונה או שיש כאן ניתוק של קשר סיבתי עקב הנפילה לים ואי ידיעת מוחמד את יסודות השחיה. יש להעלות את השאלה האם טביעת מוחמד היא מהסיכונים התעבורתיים הצפויים או לא ולאזכר את הפסיקה שקובעת את "מבחן הסיכון" שאומר שתאונת דרכים זה רק אם הסיכון הוא מסוג שנובע משימוש ברכב למטרות תחבורה. יש גם להעלות את שאלת ניתוק הקשר הסיבתי העובדתי. לעניין זה יש להשתמש למשל, במבחנים שעלו בפס"ד בע"א 1780/00 רמי תעשיות קרמיקה נ" נור אבו זאלם בכל מקרה אין חובה להכריע בשאלת ניתוק הקשר הסיבתי אולם יש חובה להעלותה

ההיסטוריה של נירה – לליקוט קל של נקודות, והרוב ענה על זה בקלות, נירה לא תהיה זכאית לפיצוי לפי הלכת אלסוחה שכן אינה קרובה של מוחמד. וגם לא נגרם לה נזק נפשי ממשי, אלא רק היסטוריה קלה. ולכן גם המבחנים המרחיבים ביותר שקיימים היום לא יכניסו את נירה לתוכם.

לגבי ניצה ומוטי – ניצה ומוטי נפצעו בעת נסיעה בקלנועית. לגבי קלנועית הוזכרו בהרצאה פסקי דין שונים וסותרים של ערכאות נמוכות, האם זו תאונת דרכים או לא. (וההבדל בין מי שנכח בהרצאה למי שלא בלט בעניין זה.) אנו הזכרנו שני פס"ד סותרים שנתנו בהפרש של שבועיים באותו בימ"ש, שלום ת"א, פס"ד של כבי' השופט חאגי' יחיא מיום 27.2.08 בת.א. 61077/04 **בן ישי פרחיה נ' אילברג דוד עמית**, קובע כי קלנועית נכנסת להגדרת רכב מנועי ולכן הנפגע זכאי לפיצוי לפי חוק הפלתי"ד, ואילו שבועיים מאוחר יותר קבעה כבי' השופטת הניג בת.א. 51479/05 **עזבון לילי רוזנטל נ' פרץ שמעון** כי קלנועית אינה מהווה רכב מנועי ולכן מי שנפגע ממנה אינו נחשב כמי שנפגע בתאונת דרכים (שני פס"ד הדין מפורסמים באתר נבו, היו גם כאלו שבאו עם מאמרה של עו"ד שלהבת רובין שעוסק בנושא והעתיקו את פסה"ד מהשלום בטבריה ובנהריה שגם שם נחלקו הדעות, וגם זה בסדר, העיקר לדעת את הבעייתיות בקלנועית). נקודה אחרת היא שניצה נהגה בלי חיסוי ביטוחי, בהנחה שקלנועית צריכה כזה, הרי שניצה הייתה רשאית לסמוך על מארגני הפסטיבל שהבטיחו לבטח את הקלנועית. גם מתנדב הוא כמו עבוד, והיה צריך לאזכר את פסה"ד (אגמי למשל) שקובעים שעובד לא צריך לבלוש אחר מעבידו הוא יכול להאמין לו שיש חיסוי ביטוחי. לגבי מוטי צריך לציין שהוא יכול לסמוך על ניצה ולהאמין לה שיש חיסוי ביטוחי, ובכל מקרה שמורה לו הזכות גם לתבוע את מארגני הפסטיבל

כבעלים וכמתירי השימוש בקלנועית. לחילופין, יש עילה לפי דיני הנזיקין הרגילים אבל אז עיקר החיצים יהיו מופנים כלפי ניצה הנהגת שהתרשלה והפרה חובות חקוקות בהיותה מסוממת, לגבי הסימום של ניצה, בהתעלם כרגע משאלת הפשע במעשה, הרי שיש לציין שאם זו תאונת דרכים אין השלכה להיותה מסוממת שכן מדובר באחריות מוחלטת, מאידך לפי הפקני"ז יש לכך משמעות רבה.

לגבי תאונת משה - ראשית, יש לדון מי הנהג, האם זה מוטי או משה. מחד אמרנו שמוטי החנה את המשאית, מאידך משה נכנס למשאית והניע אותה. אישית נראה לי להכריע כי משה היה הנהג בהיותו בעל השליטה ובכך שבפעולה של הנעת המשאית הוא למעשה מתחיל נהיגה חדשה, גם אם לא החל בנסיעה בפועל שכן הנעת הרכב, גם אם למטרת מיוזג ולא נסיעה היא פעולת שליטה שמחילה נהיגה. עם זאת גם התקבלו דעות אחרות שאמרו שמוטי הוא בעל הנהג. אם משה הוא הנהג אז אין בעיה בשאלת החיסוי הביטוחי, וגם עבד וגם מוחמד זכאים לפיצוי, אם הם נפגעו בתאונת דרכים ובהתעלם משאלת שהייתם הבלתי חוקית. אם מוטי הוא הנהג אז בעקרון בגלל שמשה התיר לו לנהוג אז זה בסדר מבחינת הרשות הגם שהושגה באיום, ולגבי שאלת תקופות הרישיון וההתניה בפוליסה דנו לעיל. אין משמעות לעובדה שמשה הפעיל את המנגנון שהרים את הארגז בעת שנמנס שכן אם מדובר בתאונת דרכים האחריות מוחלטת ובכל מקרה זה גם סיכון של משאית. אם ייתבע לפי הפקני"ז, נגיד ע"י עבד או מוחמד אם הם לא זכאים לפיצוי, אז תהיה לו בעיה של רשלנות. בנקודה זו גם היה מקום להביא פעם אחת את הניתוח של תאונת דרכים ולבחון האם משאית עונה להגדרת רכב, האם היה שימוש מנועי, למטרות תחבורה וכו'. המסקנה לטעמי, היא שבהתעלם משאלת הפריקה והטעינה יש כאן תאונת דרכים כי מדובר בניצול כוח מכני של המשאית לשימושים שהיא נועדה, אבל קבלנו גם דעות אחרות. לגבי משה נזכיר גם בהערת אגב, שתאונה זו הינה תאונת עבודה ולכן אם יקבל פיצוי מהמל"ל אז יש לנו את הסכומים כי אין כפל פיצוי. לגבי האחרים לא סביר להניח שהם נחשבים כנפגעים בתאונת עבודה לאור הרקע שלהם (עבד ומוחמד השבתיים ומוטי העברייני) הם יחשבו כעובדים. עם זאת אפשר שנירה וניצה שהינן מתנדבות תוכר להם התאונה כתאונת עבודה ואז ינוכ כפל הפיצוי.

הפגיעה של משה ע"י גל - משה נפצע ממצנח הרחיפה של גל. זוהי פגיעה מדבר שנפל על המשאית. האם זו תאונת דרכים? (לעניין שאלה זו לא כל כך חשוב אם הוא היה בנסיעה או בחניה שכן בכל מקרה פגיעה ברכב תהיה תאונת דרכים אם היא כזו ממהותה) השאלה החשובה היא למה לדמות מצנח רחיפה, האם זה כמו גשר שנופל על המשאית או כמו אבן שעפה על המשאית. בדנ"א 9634/06 חברת זלמן בראשי ואחיו בע"מ ואח' נ' אליהו ואח' וברע"א 10721/05 אליהו נ' יונאן נקבע כי סלעים שעפו על רכב אינם בגדר תאונת דרכים. שם מדובר על אבנים שעפו כתוצאה מפיצוץ של סלעים בעת עבודות בכביש ואם נדמה את מצנח הרחיפה שפגע במשה כסלע שעף עליו הוא לא יחשב כנפגע בתאונת דרכים. מאידך, בת.א. 1083/96 (שגם הוזכר בהרצאה) מחוזי י"ס עזבון שמואל מנשה ז"ל ואח' נ' מד"י ואח' דובר על הגשר במחלף שפירים שנפל על רכב שנסע בכביש מספר 1 וביהמ"ש קבע שמדובר בתאונת דרכים שכן: "בענייננו ארעה התמוטטות של גשר וקורות הבטון מחצו תחתן את המכונית וגרמו למותו המייד של המנוח שנסע בה. מדובר באירוע המהווה סיכון תעבורתי, מסוג הסיכונים הטבעיים, גם אם הם יוצאי דופן בסוגם, המתלווים לתנועת כלי רכב בכביש". כלומר אם

נראה במצנח רחיפה כסיכון טבעי, אפילו אם יוצא דופן בסוגו, אז כן יזכה משה לפיצוי. נדגיש רק כי גם ביהמ"ש העליון קיבל את ההנחה שמדובר בתאונת דרכים באותו עניין, ראו בבקשה בע"א 5584/01 **עזבון המנוח שמואל מנשה ז"ל נ' אררט חברה לביטוח בע"מ**, שזה למעשה ערעור בשאלה צדדית של ביטוח בהקשר של מעביד, רכב שכור וכו', אבל הוא לא חולק על ההחלטה שמדובר בתאונת דרכים. לא היה צורך להכריע במקרה דנן, אבל להביא את שתי האפשרויות ופסה"ד הרלבנטיים לעניין.

הפגיעה של גל – מצנח רחיפה אינו נחשב ככלי רכב, שכן עיקר שימושו של מצנח הרחיפה אינו למטרות תחבורה ולכן לא עונה לתנאי שקבוע בסעיף 1 לחוק הפלת"ד בהגדרת כלי רכב. השאלה האם זה שהוא התנגש במשאית הופך אותו לנפגע מהמשאית. שוב, אישית, נראה לי כי זה כמו מישהו שרץ ברחוב ונתקל במשאית חונה, שזה לא תאונת דרכים, כי המשאית היא רק זירה לפגיעה. גם נדגיש שאין שום משמעות להפעלת הכוח המכני, המשאית חנתה והוא נפל עליה, כמו מישהו שהיה מהלך על הגשר שנפל על המכונית. נהג המכונית, נפגע בתאונת דרכים ואילו י שהיה על הגשר לא כי אין משמעות לזה שהוא נפל על המשאית. מאידך, בדוחק אולי כן יש אפשרות לראות אותו כנפגע בתאונת דרכים ואז הכתובת לפיצוי היא כמובן הביטוח של משה. נראה שהנכון יותר לגל יהיה לתבוע לפי הפקני"ז.

השאלה הפלילית – במבחן היו הרבה נקודות שהן בגדר עבירה פלילית (גניבת חול, הסתננות, הסעת שבחיים, שימוש בסמים, בריחה ממשמורת חוקית של מוטי, נסיעה על שפת הים ועוד) כאמור אין צורך לדעת האם אלו עבירות מסוג פשע או לא, די אם מראים שיודעים על האפשרות שזו פשע ועל ההשלכה של ביצוע עבירה מסוג פשע על הפיצוי לנפגע פל"ד. בנוסף, צריך להראות שיודעים את ההבדל בין מי שמת, שתלוייו יכולים לתבוע (עבד) לבין אחרים שאינם יכולים לתבוע אם נפצעו בעת ביצוע פשע. בנוסף, המטרה היא להראות עד כמה התמונה יכולה להשתנות אם בוצע פשע לגבי הפיצוי. נקודה נוספת היא לדעת לנתח האם בהכרח יש ביצוע של העבירה, אין ולא היה צורך להיכנס לניתוח העבירה כמו בדיני עונשין אבל ראוי להזכיר למשל, שבשעה שמוטי היה על הקלנועית אולי הוא לא בורח כי הוא מציל את עבד.

לסיכום – רוב התלמידים ידוע בשה"כ היטב את החומר, פתרון המבחן הינו משלים ומצטבר להערות שבמחברת הבחינה. הפתרון נוסח בלשון זכר מטעמי נוחות בלבד. כמובן שהברקות מיוחדות (שאינן בפתרון) התקבלו בצורה מבורכת, מאידך עיסוק בדברים שאינם רלבנטיים והינם רק ש"שפיכה" של חומר ממחברת בלי לקשור למבחן הספציפי הזה הורידו נקודות. מקווים שנהנתם מהקורס והכי חשוב סעו בזהירות ושמרו על עצמכם, אתם חשובים יותר מאשר עוד שורה בעיתון. מי שמתעניין בנושא ורוצה לשאול שאלות בהמשך הדרך או להתעסק בנושא לאחר הלימודים מוזמן לפנות בשמחה בהצלחה בהמשך!!!!